

РАЦІОНАЛЬНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ЯК ПРИНЦИП ІСНУВАННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Кочеригін Леонід Юрійович

к. пед. н.

Іванюк Меланія Миколаївна

Студентка

Національний аграрний університет

м. Біла Церква, Україна

Вступ. У всі часи, й особливо в сьогоденні, земля це один із основних, універсальних й важливих природних ресурсів, для якої визначаються і є характерними загальні норми раціонального природокористування. Раціональне природокористування реалізується на засадах використання та збереження природного потенціалу в повних обсягах та дієвими способами, які мають забезпечувати сталий економічний розвиток, що не спричиняє порушення природних відновлювальних ознак і погіршення екологічних умов довкілля. Крім того, раціональне природокористування має ґрунтуватись на нормах і принципах, в яких передбачено кінцевий результат взаємодії людини і природи, що не допускає зниження можливостей самовідновлення потенціалу природних комплексів та їх деградації, при цьому має забезпечити максимально ефективне використання ресурсів природи [3].

Дослідження та аналіз законодавчих і наукових джерел, земельного та інших галузей права пов'язаних із землею, як основним ресурсом, та земельними ділянками, як об'єктом земельних відносин, були закладені такими науковими діячами: Андрейцевим В., Носіком В., Бондар О., Вовком Ю., Титовою Н., Каракашем І., Мірошниченко А., Погребним О., Чубуковим Г., Шереметом А., Шульгою М. та ін.

Останнім часом завдяки технологічному прогресу та за медійною ініціативою, значних обертів набирає розповсюдження та просунення

інформації щодо земельних питань та проблем, що безпосередньо й тісно пов'язані і земельними відносинами, а саме наразі-проблема екологічно-правових вимог. Ця тема є глобальною та як ніколи актуальною серед молодих науково-освітніх діячів. Цією проблематикою займаються й досліджують такі фахівці-землевпорядники як Дорош Й., Мартин А., Третяк А. й ін.. Напрямок діяльності вчених спрямована на екологію природокористування, економіку землекористування та удосконалення земельного законодавства. Відповідно до їх наукових статей було приділено значну увагу до права власності на землі сільськогосподарського призначення [4].

Мета роботи. Мета роботи полягає в цілковитому юридично-правовому регулюванні охорони земель, доцільному еколого-економічному обґрунтуванні, збереженні природних ресурсів та відновлення їх стабільної екологічної стійкості.

Матеріали та методи. Вибір методичних матеріалів дослідження опрацьовувався на базі комплексного загальнотеоретичного усвідомлення дійсних економічних процесів формування та рівня розвитку сільськогосподарського землекористування. Для вирішення визначених завдань у роботі використовувались такі методи:

1. Монографічний (при опрацюванні наукових публікацій та літератури по даній тематиці);
2. Групування (при аналізі екологічно-правових вимог щодо принципів збереження кількості та якості земель сільськогосподарського призначення).

Результати та обговорення. Фундаментальні принципи та основне підґрунтя раціонального природокористування здійснюється за допомогою екологічно-правових норм. Існує ряд вимог щодо їх здійснення: визначення лімітів використання природних ресурсів, застосування маловідходного виробництва, енергозберігаючих і ресурс забезпечених технологій, проведення заходів щодо самовідновлення природних ресурсів, детальне та грамотне розпланування виробничих та інших господарських об'єктів з урахуванням ландшафтних та біологічних аспектів, уникнення забрудненню довкілля,

застосування біолого-хімічних та інших способів покращення якості природних ресурсів, економічного заохочення заходів, що забезпечують раціональне використання природних ресурсів та використання інших заходів, що забезпечують екологічно обґрунтоване природокористування.

Оскільки доцільне й раціональне природокористування потребує поліпшення взаємовідношень між природоохоронною діяльністю та науково-технічним прогресом, а особливо, заохочення проведення заходів, спрямованих на скорочення та ліквідацію негативного антропогенного впливу на довкілля, поліпшення, задля збереження раціонального використання природно-ресурсного потенціалу. Все це зобов'язує трансформувати сталий характер розвитку народного господарства на, переважно, природоохоронний [6].

Доцільне використання земель сільськогосподарського призначення, вбачає одну з основних цілей. А саме усвідомлення та практичне застосування природоохоронних заходів, задля збереження суб'єктами землекористування продуктивності землі не нижче багаторічної, яка склалася в аналогічних природно-кліматичних умовах конкретного регіону, без заподіяної земельним ресурсам і ґрунтам шкоди та без порушення корисних властивостей агроландшафтів, їхнього виснаження та деградації [5].

Суттєвим підґрунтям юридичної бази щодо природоохоронної діяльності була схвалена Постанова Кабміном України 22.11.2017 р., «Про внесення змін до Типового договору оренди землі». Документом було покращено систему управління щодо раціонального збереження та відтворення родючості ґрунтів, а також доцільного використання та охорони земель. Таке рішення в першу чергу сприяє залученню власників земельних ділянок (орендодавців) їх правовий захист та впливає збільшенню в рази надходжень до державного бюджету.

Такий механізм удосконалення управління у галузі використання та охорони земель, а також збереження та відтворення родючості ґрунтів передбачає, що в договорі оренди повинні бути зафіксовані показники якісних характеристик ґрунтового покриву земельної ділянки при передачі її в оренду; відшкодування власнику земельної ділянки (орендодавцю) збитків якщо

безгосподарські дії орендаря спричинили погіршення якості ґрунтового покриву або призвели її до стану непридатного використання за цільовим призначенням; посилили відповідальність щодо встановлення строку виплати орендної плати або її несвоєчасної виплати [2].

З ціллю подальшого модернізування системи управління у сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності, а також підвищення та збереження родючості ґрунтів, які знаходяться на них, були прийняті ще одні додаткові зміни до Типового договору оренди та п. 3 постанови Кабміну України № 413 від 07.06.2017 р. «Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними». Але такі зміни були визнані не конституційними і тому за Рішенням Конституційного Суду України від 25.06.2019 р. № 8-р/2019 зазначена Постанова втратила чинність.

З метою захисту прав орендарів-господарників та їх подальшого права на використання орендованих земель, був прийнятий Закон України № 340-ІХ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії рейдерству» від 05.12.2019 р. Цим законом держава гарантує захист майнових прав власників й користувачів земельних ділянок (особливо, першочергового права на продовження договору оренди раніше орендованих земель), спрощується порядок використання нерозподілених та невитребуваних земельних ділянок та часток (паїв), а також земельних ділянок, які залишилися у колективній власності, запроваджено нові правила та обмеження щодо договорів користування земельними ділянками. Також, Державний земельний кадастр та Державний реєстр речових прав на нерухоме майно за допомогою програмно-інформаційних систем забезпечують, у режимі реального часу, отримання відповідних відомостей та наостанок інтерпретовано нюанси отримання безоплатної правової допомоги.

Слід зазначити, що одним з останніх законодавчо затверджених кроків щодо охорони земель та їх раціонального використання, стала прийнята ще одна

цьогорічна постанова Кабінету Міністрів України № 650 «Про затвердження Правил утримання та збереження полезахисних лісових смуг, розташованих на землях сільськогосподарського призначення» від 22.07.2020 р., в який зазначаються нові виноски до типового договору оренди землі щодо подальшої долі полезахисних лісосмуг, які розташовані на орендованих землях сільськогосподарського призначення [8].

Висновки. Таким чином, правовий режим використання і охорони земель сільськогосподарського призначення реалізується завдяки створенню та проведенню комплексу заходів щодо збереження продуктивності сільськогосподарських угідь, активізування їх екологічної стійкості та родючості ґрунтів, а також уточнення ліміту їх вилучення (викупу) для несільськогосподарських потреб.

Література

1. Земельний кодекс України : Кодекс України № 2768-III від 25.10.2001 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (дата звернення: 10.12.2020).
2. А. Третяк, В. Третяк, О. Ковалишин, Н. Третяк. *Удосконалення методики оцінки земель сільськогосподарського призначення в Україні*. Вісник Національної академії наук України, Колегіум. 2016. URL: <http://ua-ekonomist.com/archive/2016/5/tretyak.pdf>.
3. А. Третяк. *Стратегічні напрями розвитку земельних відносин в Україні на 2015-2025 роки*. Землевпорядний вісник. 2014. URL:http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Imagefilename=PDF/Zv_2014127.pdf.
4. Дорош Й., Аврамчук Б. *Наукові підходи щодо розробки галузевого стандарту проекту землеустрою щодо організації території наукових установ, землі яких надані для здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності*. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель, 2020. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Zemleustriy/article/viewFile/13918/12180>.

5. Л. Новаковський, А. Мартин. *Запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення: потрібні відповідальні та зважені рішення*. Вісник аграрної науки, 2019. URL: https://agrovisnyk.com/pdf/ua_2019_09_01.pdf.

6. В.В. Горлачук, А.Г. Мартин, О.С. Дорош, Д.С. Добряк, О.І. Котикова. *Проблеми результативності державної політики в сфері управління земельними ресурсами*. Проблеми та практичні питання щодо виконання робіт із землеустрою: Збірник, 2019.

7. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України. Кабмін України. Постанова від 22 листоп. 2017 р. № 890. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/890-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення 02.12.2020).

8. Про затвердження Правил утримання та збереження полезахисних лісових смуг, розташованих на землях сільськогосподарського призначення. Кабмін України. Постанова від 22 липня 2020 р. № 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/650-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 10.12.2020).